

תפלת טל

ברעתו

בדעתו אביעה חידות טל גיא ודשאיה לחדות דצים בצלו להחדות אות ילדות טל להגן לתלדות:

רש"י

בגלל אבות תושיע, אתוה את הטל^א

בדעתו אביעה חידות^ב - פסוק הוא שרמז בו הפייט ראשי חרוזות^ג של שבע ברכות^ד, בדעתו תהומות נבקעו ושחקים ירעפו טל (משלי ג, כ). וסיומו של פסוק נרמז בסוף התפילה בחרוזות דמקדש ועבודה והודאה^ה.

וזהו פירושו, אביעה חידות - לשון המקרא הוא (תהלים עח, ב) אפתחה במשל פי אביעה חידות מני קדם. ואומר (שם מט, ה) אטה למשל אזני אפתח בכנור חידתי. כלומר, בדעתו אביעה חידות - בדעתו של מלך עוזר ומושיע ומגן, זו היא תורתו שלמדין הימנה כל חכמה, על פיה אביעה חידות - אספר דברי סתרים ומעשים רחוקים. כל פעולות רחוקות נקראו חידות. בעם זו - ישראל^ו שנקראו עם זו יצרתי לי (ישעיה מג, כא), עם זו קנית (שמות טו, טז). בזו - בתפילה זו^ז. בטל להחדות - לשמחם. כלומר, בעם זו אספר החידות, כדי לשמחן בתפילה זו בטל של ברכה. והאומר^ח בעם זו בזו - וקורא זיו לחודש ניסן, אינו כן, שהרי בכל יסוד הגשם קורא ר' אלעזר קליר חודש אייר חודש זיו, וקרא כתיב (מ"א ו, א) בחדש זיו הוא החדש השני. הוא אייר דאית ביה זיוא לאילני (ר"ה יא).^א ואשתקד א"ר יב, בדעתו - ברשותו. ויש בורין^י שקורין בזו - בט"ו בניסן^י, בלשון (יוצר לפרשת החודש)

רבי יוסף קרא

בדעתו אביעה חידות - שני מקראות תפס לו הפייט בחרז אחד, האחד שאומר (משלי ג, כ) בדעתו תהומות נבקעו, והשני שאומר (תהלים עח, ב) אביעה חידות, ואטה למשל אזני [אפתח בכנור חידתי] (שם, מט, ה). ועתה^י הוא אומר בדעתו של הקב"ה אביעה חידות הטל. בעם זו - בשביל ישראל שנקראו עם זו, שנאמר (ישעיה מג, כא) עם זו יצרתי לי. בזו בטל להחדות - בתפילה זו אבקש להחדות אותם בטל.

הגהות וצינונים

א. "בגלל...הטל" - אב. טל וגבורותיו אתוה ואותותיו" - ג. ב. בכותר שבמח"ג: סימן: א"ב (בארבעה טורים) אלעזר (בטור החמישי). פיוט בן ששה בתים... כל בית בן חמישה טורים. כל טור ראשון פותח בתבה ממשלי ג כ, כל טור שלישי פותח ב"טל". ג. "ובראשי החרוזות הראשונות והאחרונות" - אב, ג, פד. ד. ראה לחלן עמ' קיא-קיב. ה. "דמקדש" - פג, פד. פד. בשאר הכ"י: "דמקדש השבת". ו. בפירוש 'מעשה ארג': "בדעתו - מוסב אמאי דסליק, בדעתו של מלך עוזר ומושיע ומגן". ז. "בעם זו בטל להחדות - למען אביעה חידות לישראל שנקראת עם זו קנית" - פד. ח. "בתפלת זו במוסף" - ל. ט. לא מובא בח"נ שבמח"ג. י. ראה פירש"י לתפילת גשם, עמ' ריג. יא. בפירש"י למ"א ו, א: "בחדש זיו - הוא אייר, דאית ביה זיוא לאילני, וכן תירגם יונתן זיו ניצניא". יב. "ואשתקד א'מר ר'בי" - פא. בכ"י פר בלשון סתמי ובראש הקטע. יג. "ויש בורין" - ג, פא. "ויש מפרשים" - פד. יד. כך בכ"י ה: "בזו" - בט"ו בניסן מניין בזו". ובכ"י או: "בט"ו ז"ו גימטרי". טו. "ועתה...הטל" - ג.

רש"י

דילג פעם וזאת רגעה^{טז}, ולא שמעתי^{יז} זו וזו לדחוק פיוטים בנוטריקון^{יח}.

טל גיא ודשאיח לחדות - לחדש. בטל כזה אני מתפלל, שתחדש בו הארץ וצמחיה^{יט}. אי נמי לחדות לשון חידוד, שמחדדת וקודחת^כ הארץ להוציא דשאיח^{כא}. דצים בצילו לחדות - שיהו עם זו דצים ועלזים^{כב}, לשמוח בצילו של הקב"ה, ולהתלונן תחת כנפיו וידי פרוסות עליהם^{כג}. לחדות - להיות שמחים על ידו.

אות ילדות טל להגן לתולדות - על ידי אות שנתן בילדות טל לאברהם^{כד}, שאמר לו לך טל ילדתיך (תהלים קי, ג), להגן^{כה} בעדו לתולדותיו (ירושלמי ברכות פ"ה, ה"ב)^{כז}.

רבי יוסף קרא

לחדות - לחדש. **טל גיא ודשאיח לחדות** - לחדש פני אדמה ודשאיח על ידי טל. דצים בצילו לחדות - כלומר, גיא ודשאיח של עם שרצים בצילו לחדות - בצילו לשמוח^{כח}.

אות ילדות טל להגן לתולדות - כלומר, טל של אברהם, שניתן לו טל לאות, כד"א (תהלים קי, ג) לך טל ילדתיך, אותו טל תגן לתולדותיו^{כא}. ומפרש בבראשית רבא (לט, ח), הה"ד עמך נדבות ביום חילך בהדרי קודש מרחם משחר לך טל ילדתיך (תהלים קי, ג). פתרונו, עמך נדבות, עמך הייתי ביום שנדבת לשמי לירד לכבשן האש. ביום חילך, ביום שכנסת לי כל אותן האוכלוסין. בהדרי קודש, מהדרו של עולם הקדשתיך. מרחם משחר, מרחמו של עולם שחרתיך^{כב}. לך טל ילדתיך, לפי שהיה אברהם

הגהות וצינונים

טז. ב'פירוש רש"י ובית מדרשו' לד' פרשיות, דף קצג: "ויש שדורשין פעם בגימטריא קץ, כך שנים דילג את הקץ, ונשארו מד' מאות למאתים ועשר". מובא ב'תוספות השלם', ח"ה עמ' רצה: "וזהו שייסד הפייט בקרובץ של שבת פרשת החודש דילג פעם וזאת רגעה, שדילג מן השעבוד כמנין פע"ם שנים דהיינו ק"ץ שנים". וראה עוד שם בח"ב עמ' קפה, ח"ו עמ' קמט. וב'פירוש התורה לר' חיים פלטיאל', עמ' 190. יז. "ואינו כך וטעות בידם" - אב. יח. ב'פירוש רש"י ובית מדרשו' לד' פרשיות, דף ה: "מ"ר משולם דורש הלשון או, א - אחד, ז - שבעה, זהו יחידו של עולם שרוכב על שבעה רקיעים... ואין רבנו מודה לדחוק הפיוט". יט. טל גיא ודשאיח לחדות - בטל זה אני מתפלל, כדי לחדות - לחדש, גיא דשאיח - לשון ארץ - פד. כ. "שמחדדת וצומחת וקודחת הארץ" - פא. כא. "פירותיה" - אב, ג, פא. כב. "וזה אני מתפלל לפניך שיהו עם זו דצים ועלזים" - פד. כג. "וידו פרוסה לקבלם" - פג. כד. "אות ילדות טל" - כך במרבית הכ"י, וכן במח"ג. "טל אות ילדות" - פה. "טל אות ילדות בו להגן לתולדות"

- פר, וראה להלן בהמשך, ובח"נ במח"ג. כה. "על ידי אות ילדות טל שנתן לאברהם" - פג. "על ידי אות שניתן בילדותו של אברהם" - ל. כו. "יהי ידו עלינו להגן בעדו לתולדותיו" - פד. "להגן לתולדותיו של ישראל" - ל. כז. מובא להלן עמ' מ. כח. "דצים בצילו לחדות" - שמיחים ישראל בצילו של הקב"ה לשמוח, ל'הקדוה, לשון חדוה" - ב. "דצים בצילו לחדות" - גיא ודשאיח [של] עם (שרשים) [שדצים] בצילו, אני מתפלל לחדש אותה על ידי הטל. ע"א דצים בצילו - כלומר, שמחים בצילו לחדות, כמו חדוה ושמחה" - נ. כט. "טל אות ילדות" - נ. ל. "כלומר, זכותו של אברהם אבינו" - נ. לא. "רבנו של עולם הגן לתולדותיו בזכותו" - נ. לב. "מרחמו של עולם שחרתיך, לך הקדשתיך" - ק.

רש"י

כלומר, נסתופף בצילו ויגן עלינו בזכות אותו שמשמר לאברהם אבינו.

טל אות ילדות^ל - כמו אות טל ילדות נאמר באברהם, ובאותו אות מבקש הפייט שיתרצה לנו, ותחת כנפיו נחסה כמו שנתקבל הוא. דאמרינן בבראשית רבא (לט, ח), עמך נדבות ביום חילך (תהלים קי, ג), עמך הייתי ביום שנדבת לשמי לירד לכבשן האש. ביום חילך, ביום שכנסת לי כל אותן האוכלוסין. בהדרי קודש, מהדרו של עולם הקדשתיך^ל. מרחם משחר, מרחמו של עולם שחרתיך. לך טל ילדותיך, לפי שהיה אברהם אבינו מתפחד^ל ואומר, שמא תאמר שיש בידי עון שהייתי עובד ע"ז כל השנים הללו, אתמהה. אמר לו הקב"ה לך טל ילדותיך, מה טל פורח אף עוונותיך פורחים, ומה טל זה סימן ברכה לעולם, אף אתה סימן ברכה לעולם.

ובמדרש ר' תנחומא^ל (לך לך, ד) אמרינן, מהו טל ילדותיך, אמר ר' יהודה^ל אמר ר' חנינא, בן שלש שנים הכיר אברהם את בוראו, שנאמר (בראשית כו, ה) עקב אשר שמע אברהם בקולי, כמניינו של ע'ק'ב' שמע בקולי, שע'ק'ב' בגימטריא ק'ע'ב', וכל ימיו של אברהם ק'ע'ה' שנים היו, מכאן אתה למד שבן שלש שנים הכיר אברהם את בוראו. אמר הקב"ה כל מעשים שעשית באותן ג' שנים, טל^ל ילדותיך, אני עושה אותן כטל זה הפורח^ל, הוי לך טל ילדותיך.

רבי יוסף קרא

מתפחד והולך, תאמר שיש בי עון^ט שעבדתי ע"ז כל השנים הללו. אמר לו הקב"ה לך טל ילדותיך, מה טל פורח אף עוונותיך פורחין. ומה טל סימן ברכה לעולם אף אתה סימן ברכה לעולם.

הגהות וציונים ———
לג. ראה הערה כט. לד. "בהררי קודש - מהררי של עולם, מהידורו של עולם" - פ. לה. "מתפאר" - פ. פד. לו. "ובמדרש ר' תנחום" - פא. לז. "יודך" - פר, פג. בתנחומא מהדורת בובר: "אמר ר' אחא אמר ר' חנינא". ובהערות מצייין לגירסתנו. לח. "של ילדותיך" - ג, ל, פג. לט. "כטל זה הפורח כך עוונותיך פורחים, כל מה שעשית באותן השנים פורחים מעליך, ואי אתה נענש עליהם כלל, לכך נאמר טל ילדותיך" - פ. מ. "אולי יגרום אותו עון שעבדתי ע"ז" - ג.

תְּהוֹמוֹת הָדוֹם לְרִסְיוֹ כְּסוּפִים וְכָל נְאוֹת דָּשָׁא לֹא נִכְסְפִים טַל זָכְרוּ גְבוּרוֹת מוֹסִיפִים חֲקוֹק בְּגִישַׁת מוֹסְפִים טַל לְהַחֲיוֹת בּוֹ נְקוּקֵי סְעִיפִים:

רש"י

תְּהוֹמוֹת הָדוֹם לְרִסְיוֹ כְּסוּפִים, תְּהוֹמוֹת - זהו תְּהוֹמוֹת דְּקָרָא דְלַעִיל (משלי ג, כ), בדעתו תְּהוֹמוֹת נִבְקְעוּ וְגו'. הָדוֹם - זהו הָאָרֶץ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה סו, א) הַשָּׁמַיִם כִּסְאוֹ וְהָאָרֶץ הָדוֹם רִגְלִי. לְרִסְיוֹ - כְּמוֹ (שה"ש ה, ב) קוֹצוֹתֵי רִסְיוֹ לֵילָה מֵא. כְּסוּפִים - כְּמוֹ (בראשית לא, ל) כִּי נִכְסַף נִכְסַפְתָּ מִב. כְּלוֹמַר, תְּהוֹמוֹת הָאָרֶץ מִי חוֹמָדִים וְשׁוֹקֵקִים לְרִסְיוֹ שֶׁל טַל, וּמֵתָאוּם לְיַחְלוּחֹ. וְכֵן אָמַר הַקָּלִירִי בְּתַפִּילַת הַגֶּשֶׁם, כִּי כֹאשֶׁר יֵרֵד הַגֶּשֶׁם וְהִשְׁלֵג מִן הַשָּׁמַיִם, לְצִמְאוֹן יִשְׁעוֹהוּ עֵינֹת וְתְהוֹמוֹת מֵיִם מִד. הוּא שֶׁשְׁנִינוּ, אָמַר ר' שִׁמְעוֹן בֶּן אֱלֵעָזָר אֵין לָךְ טַפַּח יוֹרֵד מִלְמַעְלָה שְׁאִין הָאָרֶץ מִיֵּה מַעְלָה כִּנְגְדוֹ טַפְחִיִּים, מֵה טַעַם, תְּהוֹם אֶל תְּהוֹם קוֹרָא (תהלים מב, ח). וְאָמַר ר' לוי הַמֵּיִם הָעֲלִיוֹנִים זִכְרִים וְהַתַּחְתּוֹנִים נִקְיָבוֹת, וּמִקְבָּלוֹת אוֹתָן כִּנְקִיבָה הַפּוֹתַחַת לִזְכֹּר, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה מה, ח) תַּפְתַּח אֶרֶץ, וְעַל יְדֵי כֵן מִי וִיפְרוּ יִשְׁעֵי, שֶׁהֵן פְּרִין וּרְבִין, בְּבִרְאשִׁית רַבָּא מִי (יג, ג).

רבי יוסף קרא

תְּהוֹמוֹת הָדוֹם לְרִסְיוֹ כְּסוּפִים - כְּלוֹמַר, אִפִּילוֹ תְּהוֹמוֹת הָאָרֶץ, שֶׁכָּל מִי בְּרִאשִׁית נִתּוֹנִין בָּהֶם, וְדִיִּי לָהֶם אִם יַעֲמְדוּ עַל מִימֵיהֶם, אִף עַל פִּי כֵן מֵתַחַמְדִּים הֵם וּמֵתָאוּם לְרִסְיוֹ שֶׁל טַל, פִּי לְטִיפָה אַחַת שֶׁל טַל שְׂיוֹרֵד מִלְמַעְלָה, מִכָּל מִימֵי בְּרִאשִׁית שֶׁנִּתּוֹנִין בָּהֶם, כְּמוֹ שֶׁמְפֹרֵשׁ מִי בְּבִרְאשִׁית רַבָּא מִי בְּרִיּוֹת הַגְּדִילִים בְּתְהוֹמוֹת מִשְׁתַּמְנִים בְּמֵי הַיּוֹרֵדִים מִלְמַעְלָה.

שֶׁכָּל בְּרִיּוֹת הַגְּדִילִים - נִי. מִט. בְּבִרְ"ר צו, ג: "מֵה דְגִים הִלְלוּ גְדִלִין בְּמֵיִם, כִּיּוֹן שְׂיוֹרֵדֵת טַפַּח אַחַת מִלְמַעְלָה מִקְבָּלִין אוֹתָהּ בְּצִמְאוֹן כְּמִי שֶׁלֹּא טַעְמוֹ טַעַם מֵיִם מִימֵיהוֹן". וּבִפְ"י ר"ק לְתַפִּילַת גֶּשֶׁם, עִמ' קצח: "וּפְתֹרוֹן הַמְלִיצָה כֵּן הֵיא, יַחַד דָּגַת וְקִשְׁקֶשֶׁת הַגְּדִילִים בְּהַמּוֹן מֵיִם - יֵשׁ לֹמַר מֵה צוֹרֵךְ יֵשׁ לָהֶם לְטִיפַת מִי גִשְׁמִיִם, וְהֵלֵא הֵם גְּדִילִים בְּהַמּוֹן מֵיִם, וְדִי לָהֶם שֶׁהֵם גְּדִילִים בְּמִימֵיהֶם, וְאַעֲפ"כּ מֵתָאוּם הֵם לְגִמּוֹת טִיפָה אַחַת מִמֵּיִם הָעֲלִיוֹנִים, וּמִשְׁתַּמְנִים מִכָּל הַמּוֹן מֵיִם שֶׁהֵם גְּדִילִים בּוֹ. וְכֵן דּוֹרֵשׁ בְּבִרְאשִׁית רַבָּא (יג, טו), וְאֵיד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ וְהִשְׁקָה אֶת כָּל פְּנֵי הָאֲדָמָה (בראשית ב, ו), פְּנֵי הָאֲדָמָה לֹא נֶאֱמַר, אֲלֵא כָּל פְּנֵי הָאֲדָמָה, מִלְמַד שֶׁאִפִּילוֹ דְּגִים מְרוּיָחִים".

הגהות וציונים

מא. פירש"י: "רסיסו - תרגום של רביבים, וכרביבים עלי עשב (דברים לב, ב) מתרגמין ורסיסו מלקושא". מב. פירש"י: "נכספת - חמדת, והרבה יש במקרא, נכספה וגם כלתה נפשי (תהלים פד, א), למעשה ידיך תכסוף (איוב יד, טו)". מג. "תהומות הארץ החסרים" - פג. מד. בפירש"י לתפילת גשם, עמ' קצד: "כי כאשר ירד הגשם והשלג מן השמים, לצמאון ישעוהו עינות ותהומות מים - כי כן מנהגו של עולם, כשיורד הגשם או שלג מלמעלה, שועים ומתרגצים מעיינות ותהומות של מטה לצאת לקראת הגשמים והשלגים, להרביע זה לזה, כדי להשקות צמאון הארץ וכדי להפרותה צמחים, שנאמר (תהלים סג, ב) צמאה לך נפשי בארץ צייה ועייפה בלי מים". מה. "תהום עולה כנגדו" - פה, ובילק"ש תהלים, תשמג. מו. "ועל ידי פתיחתה יפרו ישע לעולם" - ל. מז. כך בכ"י פ, פר. בשאר הכ"י "שנינו" בלי ציון המקור לב"ר. וכך גם נדרש בירושלמי ברכות פ"ט, ה"ב. תענית פ"א, ה"ג. מח. "כשם שקרינו מימי בראשית,

רש"י

וכל נאות דשא לו נכספים - פסוק הוא (תהלים כג, ב) בנאות דשא ירביצני וגו'. פרידריאה בלע"ז.^ז נכספים הם^{טא} ומצפים ליחלוח הטל, שהארץ משתוקקת לרביעה, כמו ששינו בבראשית רבא (כ, ז), ואל אישך תשוקתך (בראשית ג, טז), אין תשוקתו^{טב} של יצר הרע אלא על קין וחבריו. אין תשוקן של גשמים אלא על הארץ, שנאמר (תהלים סה, י) פקדת הארץ ותשוקקה. אין תשוקתו של הקב"ה אלא על ישראל, שנאמר (שה"ש ז, יא) ועלי תשוקתו.

טל זכרו גבורות מוסיפים - זכרו של טל מוסיפין בו גבורותיו של מעלה^{טג}, שכן בברכת אתה גבור מוסיפין להזכיר בה משיב הרוח ומוריד הטל, כך אומרים היום בתפילת הטל. חקוק בגישה מוסיפים - חקוק הוא אותו זכרון^{טד} באותה קריבה שאנו קריבין^{טז} לפני התיבה במוסף, אבל בתפילת היוצר^{טז} אינו נזכר, שכן שינו במסכת תענית (ב.), העובר לפני התיבה ביום טוב הראשון של פסח, הראשון מזכיר, האחרון אינו מזכיר^{טז}. כלומר, אינו מזכירו לגשם, אלא מפסיקו ומדבר בטל, מוסף הוא האחרון.

טל להחיות בו נקוקי סעיפים - טל כזה אנו מזכירים בבקשה, שיהא בו^{טז} להחיות אותן הנקוקין והתחובין^{טז} בסעיפים הסלעים, והם המתים. פסוק הוא

רבי יוסף קרא

וכל נאות דשא - הגדילים על רוב מים ועל מי מנוחות^{טא}, ויש לומר דיי להם שיגדלו על מימיהם, אף על פי כן לו נכספים - מתחמדים הן, כד"א (בראשית לא, ל) כי נכסף נכספתה, ומתרגמין ארי חמדא חמידתא.

טל זכרו גבורות מוסיפים - כלומר, טל מזכירים אותו ומוסיפים אותו בברכת גבורות, באתה גיבור^{טב}. חקוק בגישה מוסיפים - שחכמים קבעוהו בתפילת המוספין^{טג}. טל להחיות בו נקוקי סעיפים - שאפילו המתים הטמונים ונקוקים בקבר, בנקיקי הסלעים, עתידין להחיות על ידי הטל, כד"א (ישעיה כו, יט) הקיצו ורגנו שוכני עפר כי טל אורות טליך וארץ רפאים תפיל^{טד}. שלא תאמר בריות שהן חיים בלבד מתאווים לו, תהומות^{טז} הדום ונאות דשא בלבד גדילים ומתאווים לו,

הגהות וצינונים

ג. "פרידריאה" - פד. משמעו: כר דשא למרעה. נא. "נכספים הם הנאות ומצפים" - פד. "פתרונו, פרדסים נכספים" - אב, ג. נב. "שוקן" - פה, פד, וכן בהמשך. "תשוקן" - פ, וכן בהמשך. ג. "של הקב"ה" - אב, פ. נד. "אותו זכרון של טל" - פג. נה. "שאנו קריבים לפני המקום, לפני התיבה במוסף" - פ. נו. "תפילת היוצר" היינו תפילת שחרית. נז. "הראשון" - בתפילת היוצר - מזכיר, והאחרון - בתפילת המוסף - אינו מזכיר" - ג. "בתפלת מוסף אין מזכיר לגשם, אלא מפסיק ומדבר בטל" - אב. נח. "שיהא בטל זה כח" - פ, פג. "טל שאנו מזכירים, בבקשה מומך שיהא בו כח להחיות" - אב. נט. "הנקובים והתחובים" - ג. "הנקובים והחקוקים" - פה. "הנקוקים וסחופים" - פד. ס. "בנקיקי הסלעים" - פא, פד. סא. "וכל נאות דשא הגדילים במקום מים, דכתיב (תהלים כג, ב) בנאות דשא ירביצני על מי מנוחות ינהלני" - ה. סב. "שהראשון אינו מזכיר והאחרון מזכיר, כדשינון במסכת תענית (ב.)" - ג. סג. "לומר תפילת הטל" - ב. סד. בפ"י ר"ק: "יחיו מתוך הקיצו ורגנו שוכני עפר כי טל אורות טליך - שמתי ישראל עתידין לעלות מקבריהם כיבש חציר שהוא מתחדש ועולה בפני הטל". סה. כך בני. "אלא אפילו תהומות" - א, קו.

רש"י

(ראה שופטים טו, ח) על סעיף סלע^ס, ובנקי הסלעים (ישעיה ז, יט), קריוואצש^{סז} בלע"ז^{סח}.

רבי יוסף קרא

אלא אפילו המתים שהן נקוקים בנזיק הסלע, שיש לומר הואיל והם נקוקים בנזיק הסלע איך ירד עליהם טל, אפילו הכי מתאווים לו, שעתיד הקב"ה להחזיר עליהם טל, שבוקע הסלעים ויורד ונופף^{סט} עליהם ומחיה אותם בו.

וכן דרכו של ר' אלעזר הקלירי, כל דבר שדורש בו מעלהו קו לקו עד יעלה לשמים שיאו, אף כאן בתחילה הוא מגדל על ידי טל בריות הגדילות בתהום, ואחר כך כל נאות דשא הגדילות על מי מנוחות, וסוף מחיה על ידו אפילו המתים הנקוקים בסלעים^ט. ולפי שאפילו המתים עתידין להחיות על ידי טל, קבעוה בברכת תחיית המתים שהוא ברכת גבורות.

הגהות וצינונים

סו. פירש"י: "בסעיף – בנקרת סלע עיטם, וחבירו סעיפי הסלעים (ישעיהו נו, ח), מסעף פארה (שם י, לג)". סז. "קריוואצש" – פ. משמעו: סדקים. סח. "אפאר י"י יחיד כו', יסוד נערים הוא זה ואין לאומרו" – פג. ראה במח"ג עמ' 209. סט. "וטופף" – ב. "ונופל" – ני. ע. בפ"י רי"ק לתפילת גשם עמ' קצה: "וכן דרכו של ר' אלעזר קליר, [כל דבר] שדורש בו מעלהו קו לקו עד יעלה לשמים שיאו, וכן בתפילת הטל, בתחילה היה מגדל על ידי הטל בריות הגדילין בתהום, ואחר כך כל נאות דשא הגדילין על מי מנוחות, וסוף מחיה על ידו אפילו מתים הנקוקין בסעיפי הסלעים". וראה עוד להלן עמ' סג.